

EAEEN EMAKUMEEN AURKAKO INDARKERIA MATXISTAREN BIKTIMEI EMATEN ZAIEN ARRETA KOORDINATZEKO ERAKUNDEEN ARTEKO III. AKORDIOA

EUSKAL AUTONOMIA ERKIDEGOA

Vitoria-Gasteizen, XXXXXko XXXXXXXXX(a)ren XX(a)n

ELKARTU DIRA

Iñigo Urkullu Renteria jn., Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazioa ordezkatzuz.

Ramiro González Vicente jn., Arabako Foru Aldundia ordezkatzuz.

Unai Rementeria Maiz jn., Bizkaiko Foru Aldundia ordezkatzuz.

Markel Olano Arrese jn., Gipuzkoako Foru Aldundia ordezkatzuz.

Carmen Adan del Río and., Euskal Autonomia Erkidegoko Fiskaltza Nagusia ordezkatzuz.

María José Barbarín Urquiaga and., Botere Judizialaren Kontseilu Nagusia ordezkatzuz.

Gorka Urtaran Agirre jn., EUDEL/Euskadiko Udalen Elkarteordezkatzuz.

Gerardo López Sanchez-Saratxaga jn., Legelarien Euskal Kontseilua ordezkatzuz.

Cosme Naveda Pomposo jn., Euskadiko Sendagileen Kontseilua ordezkatzuz.

ADIERAZTEN DUTE

I. Giza eskubideen urraketa bat eta erakunde publikoei esku hartzeko deialdia:

Emakumeen aurkako indarkeria matxista nazioartean aitortzen da neska txikien, neska nerabeen eta emakume helduen oso kopuru handiari, beren seme-alabei eta ondorioz gizarte osoari eragiten dion giza eskubideen urraketatzat. Osasun publikoko lehen mailako gizarte-arazo kontsideratzen da eta horren aurrean erakunde publikoei ekiteko dei egiten zaie.

Ugaria da botere publikoen esku-hartzea galdatzen duen araudia nazioartean, estatu-mailan eta, noski, EAE mailan. Beste batzuen artean aipagarriak dira: Emakumearen

kontrako Bereizkeria Mota Guztiak Desagerrarazteko Hitzarmena, CEDAW, 1979koa; Emakumeen kontrako Indarkeriaren eta Etxeko Indarkeriaren aurkako Borrokarako eta haiek Saihesteko Hitzarmena, 2011koa (Istanbuleko Hitzarmena); Genero Indarkeriaren aurkako Babes Osorako Neurriei buruzko 1/2004 Lege Organikoa, abenduaren 28koa; Delituaren Biktimaren Estatutuari buruzko 4/2015 Legea, apirilaren 27koa; Haurtzarorako eta Nerabezarorako Babes Sistema Aldatzeko 8/2015 Lege Organikoa, uztailaren 22koa; Genero Indarkeriaren kontrako Estatu Itunetik aurrera sortutako araudia, 2017an sinatutakoa; Askatasun Sexual Osoa Bermatzeko 10/2022 Lege Organikoa, eta Emakumeen eta Gizonen arteko Berdintasunerako eta Emakumeen Aurkako Indarkeriarik Gabeko Bizitzetarako 4/2005 Legea (2022ko martxoaren 3ko bigarren aldaketaren ondoren).

Hari horretatik jarraituz, emakumeen aurkako indarkeria matxistaren aurreko erantzuna hobetzen saiatu da zenbait lege eta arau garatuz. Horien bidez neurriak bultzatu eta ezarri dira indarkeria mota hori saihestera eta deuseztatzea bideratuta, baita biktimak babestera eta indarkeria hori tolerantziarik gabe arbuizatzea eta horien erantzuleak zigortzea bideratuta ere.

Otsailaren 18ko Emakumeen eta Gizonen arteko Berdintasunerako eta Emakumeen Aurkako Indarkeriarik Gabeko Bizitzetarako 4/2005 Legeak ezartzen du emakumeen aurkako indarkeria matxistaren biktimei arreta osoa eskaintzea eta haien errekuerazioa eta erreparazioa Euskadiko botere publikoentzako lehentasuna izatea.

II. Desberdinkeria jatorri duen arazo estrukturala:

Erreferente den araudiak aitortzen du emakumeen aurkako indarkeria matxista botere-harreman desorekatuen eta emakumeen bereizkeriaren adierazpena dela, eta, gainera, indarkeria mota horrek generoaren araberako desberdinkeria estrukturalak betikotzeko funtzioa duela.

Horrez gain, indarkeria hori desberdinkeraren eta emakumeen eta gizonen arteko botere-harreman asimetrikoen ondorio da, hala nola, soldata-arrakala, txirotasunaren feminizazioa eta erabakiak hartzen diren esparruetan emakumeen ordezkartza falta. Indarkeria hori emakumeen eta gizonen arteko desberdinkeraren adierazpenik

muturrekoena da eta, beraz, berdintasunerantz egiten diren aurrerapauso orokorrak emakumeen kontrako indarkeria ezabatzeko bidean ere aurrerapenak dira.

Emakumeek gizarte-egitura matxistaren barnean, bizitzako hainbat esparrutan pairatzen duten indarkeria estruktural eta sistemiko gisa definitzen da. Hori dela eta, nahiz eta pertsona zehatzei harreman pribatuetan gertatu, gizarte-antolakuntzarekin lotuta dago eta gizartean eta familian sexuaren arabera betetzen diren eginkizunen eta arduren banaketa tradizionalan funtsatzen da, zeinetan emakumeak gizonen menpeko lekua duten.

Emakumeen aurkako indarkeriaren erroak emakumeen eta gizonen arteko desberdinkeria historikoan eta sektore publiko nahiz pribatuan emakumeen bereizkeria orokortuan daude. Botere desberdintasunek, bereizkeriazko gizarte-arauek eta desberdinkeria ekonomikoek emakumeen giza eskubideak ahultzen dituzte eta indarkeria betikotzen dute. Emakumeen aurkako indarkeriaren arazoa ez da erasoetara mugatzen, indarkeria pribilegioez baliatzen den harremanak izateko modu bat da, harremanetako asimetria hori mantentzeko eta emakumeak menderatzeko erabiltzen dena. Zentzu horretan, desberdinkeria hori mantentzeko, errepikatzeko eta betikotzeko balio duen gizarte-kontrolerako tresna ere bada, emakumeen eta gizonen arteko botere-harreman asimetrikoen ondorio eta sortzaile baita aldi berean.

Indarkeria mota hori ez da kultura, erlijio edo herrialde zehatz batera mugatzen, ezta gizarte baten barruko emakume-talde zehatzetara ere. Nahiz eta emakume batzuen eta besteen egoera oso ezberdina izan (neska txikiak, emakume afrikarrak, asiarrak, latinoamerikarrak, europarrak, gazteak, helduak, adinekoak, soldatapekoak, langabeak...) gizonen aldean gutxiagotasun- eta menpekotasun-egoera dute komunean, zeharo adierazpen ezberdinetan mamitzen dena.

Indarkeria hori emakume guztien ongizateko eta bizi-kalitateko maila askotan ondorio larriak dituen gizarte-arazo bat da. Alabaina, adinak, nazionalitateak, jatorri edo estratu kulturalak, desgaitasunak, emakume migratzaileen kasuan bizilekuaren administrazio-egoerak, txirotasunak edo autonomia ekonomiko faltak, elkarrekin gurutzatzen diren beste faktore batzuekin batera, eragina dute indarkeria-egoerak

areagotzean eta emakume askok beren herritar-eskubideak eraginkortasunez baliatzeko desabantailak izatean.

III. Koordinaziorako aurreko akordioetako lorpenak:

Emakumeen aurkako indarkeria matxistak botere publiko guztiek esfortzuak bateratzea eskatzen duen dimentsio anitzeko arazoa da eta horri erantzuteko erakunde-maila guztietako eragile anitzen arteko akordioak, konpromisoak eta koordinazioa behar dira. Azken 20 urteetan EAEn noranzko horretan pauso garrantzitsuak eman dira¹.

2001ean euskal administrazio publikoak berdintasun-politikan hamarkada batean baino gehiagoan egindako lanean oinarritutako "Etxeko tratu txarrak eta sexu indarkeria jasaten dituzten emakumei harrera egiteko erakundeen arteko I. Akordioa" sinatu zen. EAEn eta erkidegotik kanpo ekimen aitzindaria izan zen. Emakumeen aurkako bereizkeriaren, desberdinkeriaren eta indarkeriaren arteko lotura zuzena azpimarratu zen bertan, artean gaur egun ditugun erreferentziatzko legeen oinarriak argitaratu ez zen garai batean. Akordioa sinatzeak lehen aldiz etxeko tratu txarretan eta eraso sexualetan esku hartzen zuten hainbat erakunde konprometitu zituen gai horretan eta, gainera, prozedurak edo jarduketak EAE osoan ekiteko pautak homogeneo batzuetara moldatzea adostu zuten dokumentuko esku-hartze esparru bakoitzerako (osasuna, gizarte-zerbitzuak, segurtasuna eta justizia). Era berean, akordioari esker emakumeen aurkako indarkeria matxistaren arloko gai zehatzen inguruan elkarlana erraztu duten profesionalen arteko aldizkako harremanak ahalbideratzeko espazioak sortu ziren.

Akordioan jasotako pautek hurrengo akordioaren oinarria ezarri zuten eta EAE osoan zabaldu ziren tokiko protokolo guztietarako ezinbesteko erreferentzia eta inspirazio iturri ere izan ziren. Indarrean egon zen zortzi urteetan indarkeria-egoerei aurre egiten dieten emakumei eskaini beharreko zerbitzu eta baliabideetan funtsezko aldaketak eskatzen zituzten lege ugari promulgatu ziren. Testuinguru horretan ezinbestekoa zen akordioaren edukiak egokitzea eta horregatik "Etxeko tratu txarrak eta sexu indarkeria

¹ Zehaztasun gehiago dituen txosten bat kontsulta daiteke hemen:

https://www.emakunde.euskadi.eus/contenidos/informacion/violencia_guias/es_def/adjuntos/dossier_20_anos_camino_recorrido.pdf.

jasaten dituzten emakumeei harrera hobea egiteko erakundeen arteko II. Akordioa" sinatu zen 2009an.

II. akordioa indarrean jarri zenetik erakundeen arteko koordinazio-eredua zabaldu, indartu eta garatu da. Akordio berriak eragin hauek izan zituen, beste batzuen artean: etxeko tratu txarrek eta indarkeria sexualak eragindako heriotzen aurrean erantzun instituzional koordinatua emateko prozedura moldatzea; haurrak genero-indarkeriaren biktima zuzen aitortzearen inguruko hausnarketa bultzatzea horri dagokion araudia onartu aurretik; emakumeen aurkako indarkeriaren biktimen datu pertsonalen tratamenduaren inguruko lan egitea, eta EDEKArekin elkarlanean desgaitasundun emakumeei ematen zaizkien erantzunak hobetzea bultzatzea onartutako printzipioak jarraituz. Nabarmentzekoa da indarkeria jasaten duten emakumeei egoera horren aurrean erantzuna ematen parte hartzen duten profesionalen formakuntzari dagokion diagnostiko-prozesua. Prozesu horretatik aurrera diseinatu eta bultzatu zen esparru eta sistema guztietako profesionalen formakuntza espezializaturako Jabetuz Programa.

Bai I. akordioa, bai II.a aurrerapauso ukaezina izan dira emakumeen aurkako indarkeria matxistaren aurrean euskal erakundeen erantzuna hobetzeko eta honen tamainako arazo batek eskatzen duen erakundeen arteko elkarlan biziagoa eta egonkorragoa izateko oinarria prestatu dute. Indarkeria jasaten duten emakumeei arreta emateko EAE osoan zabaltzen diren zerbitzu eta baliabideen sarea nolabait antolatzea ahalbideratu dute. Horrela, erakundeen arteko lana protokoloan jasotzeko erremintak izateak emakumeek sistema guztietara duten sarbidea hobetzen du. Formakuntzan egindako hobekuntzek hainbat esparrutatik emakumeen aurkako indarkeria-egoeren detekzio goiztiarra hobetzen lagundu dute eta zerbitzuen arteko bideraketarako mesedegarria izan da.

IV. Araudian aldaketak 2009tik:

2009tik gai horretan esku-hartzearekin lotutako gertaera legegile garrantzitsuak egon direnez, II. Akordioko edukiak eguneratzeko beharra sortu da, baita protokoloak, elkarlanerako akordioak eta ordutik onartutako koordinaziorako beste tresna mota batzuk berrikusteko beharra ere.

Europako Kontseiluko Emakumeen kontrako Indarkeriaren eta Etxeko Indarkeriaren aurkako Borrokarako eta haiek Saihesteko Hitzarmena, 2011ko maiatzaren 11n Istanbulean adostutakoa, 2014tik loteslea dena eta indarrean dagoena, Europan emakumeen kontrako indarkeriaren arloan derrigorrezkoa den lehenengo tresna da eta indarkeria saihesteko, biktimek babesteko eta erantzuleak epaitzeko orain arte ezarritako garrantzi handieneko konpromisoa. Emakumeen kontrako indarkeria giza eskubideen urraketa larria dela aitortzen du eta emakumeen aurkako indarkeriaren ikuspegian 1/2004 Lege Organikoak eskaintzen duen genero-indarkeriaren definizioa zabaltzeko beharra adierazten du. Hitzarmena sinatzean hartutako konpromisoen jarraipena egiteko Emakumeen kontrako indarkeriaren eta etxeko indarkeriaren aurka borrokatzeko adituen taldea (GREVIO) izenekoa sortu zen. Taldeak arlo horretako politiketarako oso interesgarriak diren gomendio orokorrak ematen ditu.

Estatu-mailan, zigor-kodea aldatzen duen martxoaren 30eko 1/2015 Legearen onarpena azpimarratu behar da, arauan genero kontzeptua bereizkeria larrigarri gisa gehitu, kondena urratze delitua erantsi eta ezkontza behartua tipifikatu zuena. Urte horretan bertan Biktimaren Estatutuko apirilaren 27ko 4/2015 Legeak prozesu penalean biktimen eskubideen aitortpena aurreratu zuen, baita babesa eta kalte-ordainketa jasotzeko eskubidea ere.

Era berean, Haurtzarorako eta Nerabezarorako Babes Sistema Aldatzeko 8/2015 Lege Organikoak, uztailaren 22koak, eta Haurtzarorako eta Nerabezarorako Babes Sistema Aldatzeko 26/2015 Legeak, uztailaren 22koak, genero-indarkeria edo etxeko indarkeria dagoen testuinguruetako adingabeak biktima aitortu zituzten laguntza eskaintzen duten zerbitzuetara sarbidea bermatzeko, baita babesteko neurri egokietara ere.

2017an sinatutako Genero Indarkeriaren aurkako Estatu Ituna ere aipagarria da. Horrek genero-indarkeriari erakundeek ematen dioten erantzuna hobetzeko konpromiso eta neurri zehatzak planteatu zituen 1/2004 Lege Organikoan definitzen den bezala, eta beste indarkeria era batzuk, esate baterako esplotazio sexualerako emakumeak salerostea, klitoriaren ablazioa eta ezkontza behartua, ikusaraztea eta artatzea hobetzeko ere bai. Itun horretatik aurrera Genero Indarkeriaren aurkako Estatu Ituna Garatzeko Presako Neurrien 9/2018 Errege Lege Dekretua, abuztuaren 3koa, bezalako arau batzuk onartu dira. Lege horretan, beste neurri batzuen artean, indarkeriaren biktimei arreta emateko zerbitzuek indarkeriaren biktima egoera era administratiboan egiaztatzeko erak zabaldu ziren (indarkeria-egoeren egiaztapenari buruzko 2021eko azaroaren 11ko berdintasun sektoreko konferentziako Akordioa argitaratzen duen berdintasunaren aldeko eta genero indarkeriaren aurkako Estatu Idazkaritzaren abenduaren 2ko Ebazpena). Lege Dekretu horrek arau askotan aldaketak ekarri ditu, adibidez biktimentzako gizarte-laguntzei buruzko Genero Indarkeriaren aurkako Babes Osorako Neurriei buruzko 1/2004 Lege Organikoaren, abenduaren 28koaren, 27. artikuluko 2. eta 5. atalean, eta datorren urteetan estatu-mailako arau-esparrua garatzen jarraitzea itun horrekin lotuta.

Bere aldetik, Genero Indarkeriaren arloan estatu itunean aplikatzen diren presazko neurriei buruzko Botere Judizialaren 6/1985 Lege Organikoa, uztailaren 1ekoa, erreformatzen duen 5/2018 Lege Organikoak, abenduaren 28koak, beste aldaketa batzuen artean, hainbat esparrutan genero-indarkerian formakuntza gehitu zuen, adibidez sarbidea izateko karrera judizialera edo emakumearen aurkako indarkeriarako epaitegi espezializatuetara sartzeko espezializaziora.

Ezgaitze judizialdun desgaitasuna duten pertsonen esterilizazio indartua edo adostasunik gabekoa ezabatzeko zigor-kodea aldatzen duen 2/2020 Lege Organikoa, abenduaren 16koa, eta desgaitasuna duten pertsonen gaitasun juridikoa erabiltzen laguntzeko legedia zibila eta prozesala erreformatzen duen 8/2021 Legea, ekainaren 2koa. Horrek desgaitasuna duten haurrak eta nerabeak edo erabakiak hartzeko laguntza behar duten adin nagusikoak babesteko neurriak gehitzen ditu etxeko indarkeria edo genero-indarkeria testuingurua duten banaketa- edo dibortzio-egoeretan.

Indarkeriaren aurrean haurrak eta nerabeak babesteko 8/2021 Lege Organikoak, ekainaren 4koak, 11. artikulua zuen adingabeak edozein biolentzia motaren aurrean babesteko —horien artean baterako familia-ingurunekoa, genero-indarkeria, pertsonen salerosketa eta trafikoa eta klitoriaren ablazioa— administrazio-jardunerako printzipio gidari gisa. Gainera, askatasun sexualaren eta sexu-ukigabetasunaren aurkako delitua, pertsonen salerosketa edo adingabeen esplotazio delitua izan litekeen egintza baten jakitun diren pertsona guztiek Fiskaltzari jakinarazteko betebeharra ezarri zuen.

Askatasun sexuala bermatzeko 10/2022 Lege Organikoak, irailaren 6koak, ezartzen du administrazio publikoek indarkeria sexualaren biktimei arreta osoa eskaintzen duten zerbitzuak eskaini behar dituztela egunean 24 orduz, zeinek barne hartzen dituen lagun egitea, arreta psikologikoa, juridikoa eta soziala.

EAEren esparruan, Emakumeen eta Gizonen arteko berdintasunerako eta Emakumeen Aurkako Indarkeriarik Gabeko Bizitzetarako 4/2005 Legeak hori aldatzeko martxoaren 3ko 1/2022 Legearen bidez txertatutako aldaketen ondoren indarrean dagoen bertsio bateratuan, lege-esparrua testuinguru sozial eta legegile berrira moldatzen du, batez ere aipatutako Istanbuleko akordiora. Azpimarragarria da, euskal botere publikoen egintzan duen garrantziagatik, biolentziaren esparruan burututako aldaketa. Zehazki "VII. kapitulua emakumeen aurkako indarkeria" deiturikoa gai honetako legedian mugarri da.

Arau horrek, EAEko Emakumeen eta Gizonen arteko berdintasunerako Planekin bat etorriz, emakumeen aurkako indarkeria matxistaren aurreko erantzun instituzionala berdintasun politiketan kokatzen du. Berritasun adierazgarrienen artean nabarmentzen da: kontzeptualizazioan kontuan hartzen diren indarkeria erak eta motak zabaltzen ditu (1/2004 Lege Organikoan definitzen den genero-indarkeria baino haratago) eta zuzenbidearen subjektuaren esparrua era bai (emakumez gain biktima kontsideratzen ditu haurrak, nerabeak eta indarkeria dagoen testuinguru batean dauden beste menpeko pertsonak haien egoera zaurgarriagatik indarkeria horrek

zuzenean eragiten badie); interseksionalitateari eta arreta pertsonalizatzeari arreta handiagoa jarri behar zaiela azpimarratzen du; eta birbiktimizazioa ekidin behar dela eta biktimen eskubideak eta ahalduntzea hark prozedura judizialean duen inplikazio-maila kontuan hartu gabe, esku-hartzearen erdialdean jarri behar direla nabarmentzen du.

54.6. artikuluan detekzio goiztiarrak duen garrantziaz hitz egiten da eta aldarrikatzen da euskal administrazio publikoek, haien esparruko eskumenekin, ziurtatu behar dutela hezkuntza-, osasun- eta lan-esparruetako, esparru polizialeko, judizialeko eta sozialeko profesionalek era proaktiboan lan egiten dutela esplizitatu gabeko emakumeen aurkako indarkeria kasuak detektatzeko eta era egokian bideratzeko. Hori lortzeko, ziurtatu behar dute esku hartzen duten erakundeek era koordinatuan landutako adierazleak eta dagozkien ekintzarako pautak dituzten protokoloak existitzen direla eta aplikatzen direla.

Horrela, arazoa era integralago batean lantzen eta kalitate handiagoko erantzunak ematen saiatzeko, 62. artikuluan ezartzen du autonomia erkidegoko administrazioak, Emakunde-Emakumearen Euskal Erakundearen bidez, gaian eskumenak dituzten gainerako euskal administrazio publikoekin batera erakundeen arteko kolaborazio akordioak eguneratzea bultzatu behar dituztela, detekzio goiztiarrari eta emakumeen aurkako indarkeria matxista kasuen aurrean era koordinatuan eta eraginkorrean ekiteari mesede egiteko eta indarkeria horren biktimei kalitatezko laguntza osoa bermatzeko. Era horretan, gaian eskumenak dituzten gainerako erakundeekin kolaboratzeko formulak bultzatu behar dira.

Hain zuzen 2009ko erakundeen arteko II. Akordioaren edukiak batez ere lehen aipatutako aldaketa legeetatik datozen inguruabar berrietara moldatzeko eta ordutik aurrera onartutako protokoloak, kolaboraziorako akordioak eta beste tresna juridiko mota batzuk osatzeko, erakundeen arteko III. Akordio hau sinatzea planteatzen da, garatu daitekeen esparru-akordio gisa, esku-hartzeko esparru bakoitzera zehazten eta moldatzen dena.

V. Azken urteetako aldaketa sozialak:

Azken urteetan izandako aldaketa sozialek indarkeria era batzuek garrantzi handiagoa hartzea ekarri dute, baita emakumeen aurkako indarkeria matxista eragiteko era berriak sortzea ere. Testuinguru horretan garrantzi berezia du detekziora eta protokoloak berrikustera bideratutako esfortzua areagotzeak.

Gizarteak harremanak izateko eta komunikatzeko moduetan aldaketa iraultzailea izan du informazioaren teknologien erabilera eta Interneten, sare sozialen eta gailu mugikorren garapena dela eta. Teknologia horien erabileraren zabalkuntzak alde batetik, zenbait abusu-arrisku areagotu ditu, esate baterako *sextingak* (mugikor edo Internet bidez sexualak edo erotikoak diren irudiak edo bestelako edukiak zabaltzeak) dakartzanak eta bestalde, indarkeria era berriak sortu ditu, adibidez *groominga* (helduek adingabeei informazioa eta Internet bidez lortutako irudiak hertsatzeko erabiliz egiten dieten sexu-abusua), ziberkontrola, ziberjazarpen sexual sexista (sarean emakumeak iraintzen dituzten jarrera errepikatuak eta baimenik gabekoak, biktimaren bizitzan nahasiz), etab., izan ere, erreza da horietara sarbidea izatea eta haietan erasotzaileek pribatutasuna eta zigorgabetasuna izaten dute.

Indarkeriarako teknologia berriez baliatzeak emakumeen kontrako indarkeria larritzea dakar testuinguru batzuetan, hala nola bikoteen edo bikote ohien harremanetan, batez ere nerabeen eta gazteen kasuan. Ziberrindarkeria era horiek matxismoa errepikatzen badute ere ezkutuan daude eta askotan ez dira zalantzan jartzen eta ez zaie aurre egiten. GREVIOren 1. gomendio orokorra, hain zuzen, emakumeen aurkako indarkeriaren alderdi digitalari buruzkoa da.

Horrez gain, geroz eta ikusgarriago egin dira gizon-taldeek emakumeei egindako eraso sexualak eta "sumisio kimiko" deiturikoaren bidezkoak, biktimaren borondatea ezeztatzen duten sustantziak eta psikofarmakoak erabiliz burututakoak. Indarkeria mota horiek gizartean eragin handia izan dute eragin duten haserrea eta gizarte-salaketa kontuan hartuta.

Horrela, emakumeen aurkako indarkeria matxistatzat hartu behar da emakumeei min emateko beren gertuko inguruneko edo ingurune afektiboko pertsonen kontra

erabiltzen den indarkeria, batez ere seme-alaben kontra. Indarkeria mota hori "indarkeria bikario" izenez ezagutzen da.

Aldaketa sozialen artean aipagarriak dira migrazio-prozesuen hazkundearekin lotutako gizarte eta demografia aldaketak; batez ere emakumeei, gazteei eta migratzaileei eragiten dieten txirotasun eta gizarte-bazterketa tasen hazkundera; gizarte-inklusio lanaren eginkizunaren eboluzioa, biztanleriaren zahartzea eta adinekoen zaurgarritasuna, etab. Erabakigarria da konplexu bihurtzen den emakume batzuen errekupeazio-prozesuan faktore guzti horien eragina kontuan hartzea.

Bestalde, berdintasun handiagoa lortzeko eta emakumeen kontrako indarkeria matxista ezabatzeko aldarrikapenek eta erakunde feministek eragin soziopolitikorako ahalmena irabazi dute eta gizarteak botere publikoei esfortzu handiagoa egiteko eskatzen die.

Azaldutako guztia dela eta, parte hartzen duten alderdiek, daukaten ordezkartzan,

HITZARTZEN DUTE

Lehenengoa.- Akordio honen objektua EAEn emakumeen aurkako indarkeria matxistaren arretan esku hartzen duten erakundeen artean ahal den koordinazio handiena eta hoberena lortzea da, azken helburua biktimei ematen zaien arreta hobetzea eta indarkeria matxistarik gabeko bizitza on bat lortzen laguntzea izanik. Horretarako, behar diren pautak onartuko dira EAEn jardun homogeneous eta kalitatezko arreta integrala bermatzeko osasun-, hezkuntza-, etxebizitza- eta lan-esparruetan, gizarte-zerbitzuen esparruan, esparru polizialean eta judizialean.

Bigarrena.- Dokumentua izenpetzen duten erakundeek "emakumeen aurkako indarkeria matxista" terminologia adosten dute otsailaren 18ko Emakumeen Aurkako Indarkeriarik Gabeko Bizitzetarako 4/2005 Legearekin bat etorritz.

Akordioaren ondoreetarako emakumeen aurkako indarkeria matxista bezala ulertzen da aipatutako legean ezarritakoa: "Emakume izategatik emakumeen kontra baliatzen

den indarkeria oro hartzen du, neska txikien, neska nerabeen eta emakume transexualen kontra egiten dena barne, edo neurritz kanpo eragiten dien indarkeria, bai eremu publikoan, bai pribatuan".

"Indarkeria egitezkoa zein ez-egitezkoa izan daiteke, eta bitartekoak izan daitezke fisikoak, psikologikoak edo ekonomikoak, mehatxuak, larderia eta hertsapena barne, baldin eta horien ondorioa min, sufrimendu edo kalte fisikoa, sexuala, psikologikoa, soziala, sozioekonomikoa edo ondarearekin lotutakoa bada".

"Emakumeen kontrako indarkeria matxista dira bikotekidearen edo bikotekide ohiaren kontrako indarkeria, familia-indarkeria, sexu-indarkeria, feminizidioa, emakumeen eta neska txikien salerosketa, sexu-esplotazioa, emakumeen genitalen mutilazioa, behartutako ezkontzak eta beste jardun tradizional kaltegarri batzuk, hertsapena edo askatasun-gabetze arbitrarioa, tortura, indarkeria instituzionala, jazarpena, genero-indarkeria politikoa, indarkeria digitala eta sare sozialetakoa, obstetrikoa, sexu- eta ugalketa-eskubideak urratzea, eta emakumeen edo neska txikien duintasuna, segurtasuna edo askatasuna urratzen duen edo urra dezakeen beste edozein indarkeria mota, baldin eta nazioarteko tratatuetan, Espainiako Zigor Kodean edo Estatuko edo Autonomia Erkidegoko araudietan jasota badago. Hori guztia, kontuan izan gabe alor publikoan edo pribatuan gertatzen den; horren barnean sartzen dira, besteak beste, eremu hauek: familia, lana, hezkuntza, osasuna, kirola, komunitatea, komunikabideak, aisialdi- eta jai-espazioak eta eremu birtuala".

"Halaber, emakumeen aurkako indarkeria matxistatzat jotzen da biktimak babesten dituzten pertsonen aurka egiten den indarkeria, bai eta haien hurbileko ingurunearen edo ingurune afektiboaren aurka egiten dena ere, bereziki seme-alaben edo beste senide batzuen aurkakoa, emakumea atsekabetzeko borondatez".

Arau horren arabera "generoagatiko indarkeria-jarrerak zuzenean pairatzen dituzten emakume, neska nerabe eta neska txikiez gainera, emakumearen kontrako indarkeriaren biktimatzat jotzen dira espresuki haurrak, nerabeak eta mendeko beste pertsona batzuk, baldin eta indarkeria hori gauzatzen den ingurune batean bizi badira eta, beren zaugarritasun-egoera dela-eta, indarkeria horrek zuzenean eragin badiezaieke".

"Biktima" kontzeptuak errekupeazio-prozesu bat hasi duten bizirik irtendako pertsonak ere barne hartzen ditu, nazioarteko itunetan eta gaiari buruzko testu legaletan ezartzen denarekin bat eginez.

Era berean, Askatasun sexuala bermatzeko 10/2022 Lege Organikoak, irailaren 6koak, ezartzen du indarkeria sexualak honela ulertu behar direla: "izaera sexuala duen edozein ekimen, onartua ez dena edota bizi sexualaren garapen askea baldintzatzen duena, edozein eremutan, publiko zein pribatuan, baita eremu digitalean ere". Dena den, zigor-kodeko azaroaren 23ko 10/1995 Lege Organikoko II. liburuaren VIII. tituluaren aurreikusten diren delituak indarkeria sexualtzat hartzen dira.

Indarkeriaren kontzeptualizazio hori hartzeak esan nahi du Genero Indarkeriaren aurkako Babes Osorako Neurriei buruzko abenduaren 28ko 1/2004 Lege Organikoko ekintza-esparrua zabaltzea, baita II. akordioa ere; izan ere, emakumeen kontrako indarkeriaren beste adierazpen eta era batzuk kontuan hartzen dira emakumeei zuzenduta bikoteak edo bikote izandakoak erabilitakoaz, familia-esparruan beste familiarterako batek erabilitakoaz eta esparru horretatik kanpoko indarkeria sexualaz gain. Indarkeria era horiek, aurreko koordinaziorako akordioetan landuz joan direnak, arretagune nagusi izaten jarraituko dute lortutako aurrerapausoak finkatzeko.

Akordio hau sinatzen duten alderdi guztiak, haien eskumenak zeharo errespetatuz, bereziki independentzia judiziala, instituzioen arteko koordinaziorako eta elkarlanerako jarduketak emakumeen aurkako indarkeriaren kontzeptualizazio horrekin bateratzen joango dira eta akordioaren esparru subjektiboa aplikatuz, indarkeria matxista era guztietako biktimei erantzun egokia eman diezaieten.

Hirugarrena.- Akordioa izenpetzen duten erakundeak emakumeen aurkako indarkeria matxista egoeretan jarduketa-printzipio gidariak eta akordio honetan gehitzen den Jarduketa Koordinaturako Protokoloa jarraituz moldatzeko konpromisoa hartzen dute; guzti hori beren eskumenak zeharo errespetatuz, bereziki independentzia judiziala.

Laugarrena.- Jarduketa Koordinaturako Protokoloan aurreikusitako printzipioak eta pautak eraginkortasunez aplikatzeko, Euskal Autonomia Erkidegoko Auzitegi Nagusiko

Lehendakaritzak horren edukiak emakumeen aurkako indarkeria matxista egoeretatik datozen arau-hauste penalak pertsegitzean esku-hartzen duten epaile guztien artean zabalduko ditu.

Bosgarrena Jarduketa Koordinaturako Protokoloan aurreikusitako printzipioak eta pautak eraginkortasunez aplikatzeko, gainerako erakunde sinatzaileek, haien eskumenen esparruan eta independentzia judiziala zeharo errespetatuz, hurrengo jarduketak egingo dituzte:

- a) Jarduketa protokoloaren edukiak zabaltzea emakumeen aurkako indarkeria matxistaren biktimei arreta ematen esku-hartzen duten erakunde sinatzaileekosatzen dituzten edo haien menpe dauden profesional guztien artean. Horretarako kasu bakoitzean egoki irizten diren baliabideak erabiliko dira: akordio eta protokolo honetako edukien igorpena, jarraibideak, zirkularrak, gomendioak, gidak, jardunaldiak, sentsibilizazio tailerrak, formakuntza-ekintzak, etab.
- b) Espezializatutako derrigorrezko formakuntza plan eta programa jarraituak diseinatzea eta martxan jartzea, Jarduketa Koordinaturako Protokoloko printzipioak eta pautak bereziki aipatuz, emakumeen aurkako indarkeria matxista kasuen aurreko jarduketarako biktima horiei arreta ematean bakoitzak bere esparrutik esku hartzen duten profesionalei zuzendutakoak, bai langile propioei bai zerbitzuak ematen dituzten erakunde pribatuetako langileei. Formakuntza hori giza eskubideak, haurtzaroa eta generoa kontuan hartzen dituen ikusmolde hirukoitz batekin garatuko da ikuspuntu interseksional batetik aurrera eta biktimen ahalduntzea esku-hartzeko aukera eta ardatz nagusi izanik.
- c) Jakintza garatzen laguntzea emakumeen aurkako indarkeria matxistaren biktimei zuzendutako baliabide eta zerbitzuen jardueraren inguruko despertsonalizatutako beren erabiltzaileen datuak eta informazioa jasoz eta bidaliz, beharrezkoa balitz beren informazio-sistemak moldatuz analisi estatistikoa eta informazioaren eta datuen ebaluazioari mesede egiteko.
- d) Akordio honetako edukiak eraginkortasunez aplikatzen direla bermatzeko beharrezko giza baliabideak, materialak eta teknikariak prestatzea.

- e) Erreferentziarako araudiak, jarduteko prozedurak eta informazio-sistemak eguneratzea.
- f) Jarduketetan berrikuntza eta etengabeko hobekuntza bultzatzea horiek biktimen ongizatean duten eragin baikorra handitzeko.

Seigarrena.- Akordio honetako konpromisoen gauzatzearen jarraipena eta ebaluazioa egiteko, I. akordioaren esparruan sortutako jarraipen-batzordea mantentzen da honako funtzio hauekin:

- a) Erakunde sinatzaileei egokitzat hartzen diren beste ekintza proposatzea koordinazioa hobetzeko eta akordio honetako Jarduketa Koordinaturako Protokoloan biltzen diren neurri eta pautak eraginkortasunez aplikatzen direla bermatzeko.
- b) Erakunde sinatzaileen artean jarduketa proposamen bateratuak egitea, baita akordio honen objektuarekin lotutako hainbat erakunderi eragiten dieten esku-hartzeak eta ekintzak koordinatzea ere.
- c) Akordioaren objektuarekin lotutako txostenak egitea beren erabakiz edo arau juridiko baten babesean hala eskatuta.
- d) Akordioaren objektuarekin lotutako akordioak egitea.
- e) Jarduketa Koordinaturako Protokoloan ezarritako pautak ez betetzeari buruzko keak jasotzea eta, hala badagokio, hori zuzentzeko neurriak proposatzea.
- f) Jarraipen-batzordeari laguntza teknikoak emateko ardura duen Erakundearen Arteko Talde Teknikoak (EATTak) aurrekontu-ekitaldi bakoitzean landu beharko dituen lan-ildoak eta premiazko gaiak adostea.
- g) Akordio honetako edukien aplikazioa aztertzea eta, bereziki, ekitaldi bakoitzaren amaieran horien betetze-mailaren jarraipenaren eta ebaluazioaren txosten bat onartzea. Txostenean erakunde sinatzaile bakoitzak Jarduketa Koordinaturako Protokoloan aurreikusten diren neurriak eta pautak eraginkortasunez aplikatzen direla bermatzeko eta biktimen arreta eta babesa hobetzeko garatutako ekintzei erreferentzia egingo zaie eta, horrez gain, erakunde bakoitzak bere esku-hartze esparruko Jarduketa Koordinaturako Protokoloak betetze-mailaren balorazio bat eta protokolo horrekin lortutako aurrerapausoen eta emaitzen ebaluazio bateratu bat gehituko dira.

Horretarako, erakunde bakoitzak jarraipen-batzordearen idazkaritzan bere esku-hartze esparruari buruzko jarraipen- eta ebaluazio-txosten bat bidaliko du, EATTak horretarako ezarritako adierazleei jarraituz, dagokion batzordearen bilera baino hilabete bat lehenago.

- h) Hala badagokio, akordio honetan jasotako Jarduketa Koordinaturako Protokoloa eguneratzea adostea akordio hau indarrean dagoen bitartean sor daitezkeen ekimen edo inguruabar berrietara egokitzen dela ziurtatzeko, betiere eguneraketak akordio berri bat sinatzea justifikatzen duten funtsezko alderdiei eragiten ez badie.
- i) Esplotazio sexualerako emakumeen eta neska txikien salerosketarekin lotutako auziek batzorde honen funtzioak gainditzen dituzte, izan ere, Emakundek 2013tik emakumeen aurkako indarkeria matxista mota zehatz horrekin lotutako jarduketak koordinatzeko bultzatzen duen Sexu-esplotazioa Helburu duen Emakume eta Nesken Salerosketaren kontrako Mahaiaren esparruan kudeatuko dira.
- j) Bere ekintza-esparruan ematen zaion beste zeinahi funtzio.

Emakunde-Emakumearen Euskal Erakundearen zuzendaria izango da jarraipen-batzordearen buru eta, gainera, kontseilariorde-maila edo antzekoren bat duten hurrengo erakunde sinatzaileetako ordezkarietz osatuta egongo da:

- Emakumeen eta gizonen arteko berdintasunaren arloan eskumena duen Eusko Jaurlaritzaren saila.
- Osasun-arloan eskumena duen Eusko Jaurlaritzaren saila.
- Herritarren segurtasunean eskumena duen Eusko Jaurlaritzaren saila.
- Justizia-arloan eskumena duen Eusko Jaurlaritzaren saila.
- Gizarte-zerbitzuen arloan eskumena duen Eusko Jaurlaritzaren saila.
- Gizarte-inklusioaren arloan eskumena duen Eusko Jaurlaritzaren saila.
- Lan-arloan eskumena duen Eusko Jaurlaritzaren saila.
- Etxebizitza-arloan eskumena duen Eusko Jaurlaritzaren saila.
- Hezkuntza-arloan eskumena duen Eusko Jaurlaritzaren saila.
- Arabako Foru Aldundia.
- Bizkaiko Foru Aldundia.

- Gipuzkoako Foru Aldundia.
- EUDEL - Euskadiko Udalen Elkartea.
- Botere Nagusiaren Kontseilu Judiziala.
- Euskal Autonomia Erkidegoko Fiskaltza Nagusia.
- Legelarien Euskal Kontseilua.
- Euskadiko Sendagileen Kontseilua.

Era berean, jarraipen-batzordea osatuko du Emakundeko Idazkaritza Nagusiko titularrak, zeinek idazkaritzako funtzioak eta batzordea kudeatzeko funtzioak izango dituen eta absentzia- edo gaixotasun-egoeretan, funtzio horiek batzordekide gazteenak beteko ditu.

Arartekoak ere Jarraipen Batzordean era egonkorrean parte hartu ahalko du —bertan hitza izango du, baina botorik ez—, batzorde honetako berezko kidea izan gabe, behaketa eta proposamenak egiteko funtzioak izan ahalko ditu, aurreko urteetan ezarritako dinamikari jarraituz, zehazki 2011tik, emakumeen aurkako indarkeria matxistaren biktimei zuzendutako jarduketara publikoen osotasunean sortutako gabezia edo arazo posibleak agerian jartzeko eta horiek hobetzeko proposamenak egiteko, "Ararteko" erakundearen jatorri den eta hura erregulatzen duen otsailaren 27ko 3/1985 Legean ezarritako lege-esparruaren eta funtzioen barruan.

Modu horretan, noizean behin jarraipen-batzordean parte ahalko dute, landu beharreko gaiak hori eskatzen dutenean, hitza bai baina botorik ez dutela, akordioaren objektuaren eraginpeko pertsonak elkartzen edo ordezkatzeko dituzten, edo emakumeen aurkako indarkeria matxistaren biktimei arreta ematen lan egiten duten erakundeetako eta elkarteetako aditu eta kideek.

Jarraipen-batzordeak osoko bilkuretan eta azpibatzerietan funtzionatu ahalko du gai zehatzak aztertzeko, horrela, osoko bilkurari dagokio bertako pertsonetatik azpibatzeri bakoitza osatuko duten pertsonak izendatzea. Batzordearen osoko bilkurak gutxienez urtean ohiko bilkura bat izango du. Gainera, lehendakaritzak erabakita edo parte-hartzaileen bi herrenek eskatuz gero, bilkura bereziak egin ahal izango ditu. Bigarren kasu horretan, eskaera idatziz egin behar da eta landu beharreko gaien proposamen arrazoitua izango du.

Lehendakaritzak bilera berezia eskaera egiten denetik hurrengo hamabost egunetako tartean deituko du bilera berezia eta gai-zerrendak derrigorrez eskatutako puntuak izango ditu, lehendakaritzak puntu gehiago gehi ditzakeelarik. Batzordeak, nahiz osoko bilkuran nahiz azpibatzerdeetan funtzionatuz, baliozko osaera izateko kideen gehiengo osoaren asistentzia izan beharko du eta horien artean derrigorrez egon behar dira lehendakaria, edo absente egonez gero haren ordezkaria, eta idazkaria, edo absente egonez gero haren ordezkaria. Batzordeak bertaratutako kideen gehiengo soilarekin lortuko ditu akordioak. Berdinketa gertatzen bada lehendakaritzaren botoak erabakiko du. Emakunde-Emakumearen Euskal Erakundeak aurkeztuko du jarraipen-batzordearen funtzionamendurako beharrezko laguntza tekniko eta administratiboa.

Zazpigarrena.- Jarraipen-batzordeari bere funtzioak ondo betetzeko laguntza teknikoa emateko, I. akordioaren esparruan sortu zen Erakundeen Arteko Talde Teknikoa (EATT) mantenduko da. Talde hori akordio honetan parte hartzen duten erakundeen ordezkari diren eta erakundeek horretarako aukeratu dituzten teknikariek osatzen dute. Foru aldundien kasuan bi ordezkari aukeratu ziren, bata Berdintasun Organokoa eta bestea biktimei arreta emateko eskumena duen sailekoa.

Betetzen dituen funtzioen artean hauek azpimarra daitezke:

- a) Lan-ildoen eta jarraipen-batzordearen ardura diren gaien inguruan hausnartzea eta eztabaidatzea.
- b) Gai horien inguruko proposamenak, txosten teknikoak eta gomendioak egitea geroago aztertzeko eta, hala badagokio, jarraipen-batzordeak onartzeko.
- c) Jarduketa Koordinaturako Protokoloa eguneratzea bultzatzea, baita horren edukiak akordio hau indarrean dagoen bitartean sor daitezkeen ekimen edo inguruabar berrietara egokitzea ere.
- d) Jarraipen-batzordeak kontuan hartzeko interes berezia duten eta agertuz doazen gai berriak identifikatzea eta proposatzea.
- e) Erakunde sinatzaileen koordinaziorako aldizka informazioa eskualdatzea.
- f) Erakunde sinatzaileen jardueraren eta koordinazioaren inguruan identifikatzen diren gorabeherei buruzko informazioa etengabe eta jariakortasunez partekatzen saiatzea horien kudeaketa arintzeko.

- g) Hartu-emanetarako eta formakuntzarako hainbat esparru eta sistematako profesionalei zuzendutako urteroko topaketa bat antolatzea.
- h) Akordioaren edukien jarraipenerako eta ebaluaziorako urteroko txosten bat egitea, jarraipen-batzordeari onar dezan aurkeztuko zaiona. Txostenean erakunde sinatzaile bakoitzak Jarduketa Koordinaturako Protokoloan aurreikusten diren neurriak eta pautak eraginkortasunez aplikatzen direla bermatzeko eta biktimen arreta eta babes hobetzeko garatutako ekintzei erreferentzia egingo zaie eta, horrez gain, erakunde bakoitzak bere esku-hartze esparruko Jarduketa Koordinaturako Protokoloak betetze-mailaren balorazio bat eta protokolo horrekin lortutako aurrerapausoen eta emaitzen ebaluazio bateratu bat gehituko dira. Horretarako, erakunde bakoitzak jarraipen-batzordearen idazkaritzan bere esku-hartze esparruari buruzko jarraipen- eta ebaluazio-txosten bat bidaliko du dagokion batzordearen bilera baino hilabete bat lehenago. Era berean, txosten-eredu bat eta adierazle-sistema bat diseinatuko dira euskarria emateko.
- i) Bere ekintza-esparruan ematen zaion beste zeinahi funtzio.

Erakundeen Arteko Talde Teknikoak osoko bilkuran eta *ad hoc* osatzen diren lanerako azpitaldeetan lan egin ahalko du gehiago sakondu behar diren gai zehatzak lantzeko. Erakunde bakoitzari dagokio lanerako azpitalde bakoitza osatuko duten pertsonak izendatzea. Egokia dela irizten bada, alorrean adituak diren langileak parte hartzera gonbidatu ahalko dira.

Emakumeen aurkako indarkeria matxistaren biktimen arretari buruzko datuen bilketa eta hedapena hobetzeko lan egiten duen eta II. akordioaren esparruan finkatu zen Informazio Sistema Taldea (IST) mantenduko da.

EATTa gutxienez urtean bitan bilduko da Emakunde-Emakumearen Euskal Erakundearen ordezkariak koordinatuta. Emakunde-Emakumearen Euskal Erakundeak aurkeztuko du EATTaren funtzionamendurako beharrezko laguntza tekniko eta administratiboa.

Zortzigarrena.- Instituzioen arteko koordinaziorako talde bat sortuko da lurralde historiko bakoitzean foru aldundi bakoitzaren Organo eskudunak bultzatuta. Talde

horren funtzioa batez ere konplexutasun berezia duten kasuetan erabakiak era bateratuan eta koordinatuan hartzea izango da, eta generoaren ikusmoldearekin, interseksionalitatearen ikuspegiarekin eta ahalduentzaren printzipioarekin bat datorren era oso eta koherente batean ekitea bermatuko du.

Bederatzigarrena.- Akordio hau indarrean jartzeak 2009an sinatutako erakundeen arteko II. Akordioaren indarraldia bukatzea dakar.

Hamargarrena.- Akordio hau sinatzen den egunaren hurrengoan sartzen da indarrean eta lau urte iraungo ditu; aho batez adostu ahalko da gehienez lau urte gehiago luzatzea edo iraungitzea.

Eta aurrekoarekin ados daudela adierazteko, akordio hau sinatzen dute, goiburukoan zehaztutako tokian eta datan.

Iñigo Urkullu Renteria jn.,
Eusko Jaurlaritzako lehendakaria

Ramiro González Vicente jn.,
Arabako diputatu nagusia

Unai Rementeria Maiz jn.,
Bizkaiko diputatu nagusia

Markel Olano Arrese jn.,
Gipuzkoako diputatu nagusia

Carmen Adan del Río and.,
Euskal Autonomia Erkidegoko fiskal
nagusia

María José Barbarín Urquiaga and.,
Botere Nagusiaren Kontseilu Judizialeko
kidea

Gorka Urtaran Agirre jn.,
EUDEL/Euskadiko Udalen Elkarteko
presidentea

Gerardo López Sanchez-Saratxaga jn.,
Legelarien Euskal Kontseiluko
presidentea

Cosme Naveda Pomposo jn.,
Euskadiko Sendagileen Kontseiluko
presidentea